

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle lainsäädännöksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Työttömyyskassojen Yhteisjärjestön (TYJ) lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Yhteisjärjestö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa.

Esityksen tausta ja tarkoitus

Kuntakokeilu tulee koskemaan työttömyyskassojen asiakkaita, jotka ovat alle 30-vuotiaita, maahanmuuttajia ja vieraskielisiä. Näin ollen hallituksen esitys koskee työttömyyskassoja ja ansioturvan saajia vain osittain. Kokeilu kattaa silti laajan asiakaskunnan, sillä "Ensivaiheessa ja kokeilun laajentuessa vuoden 2021 aikana kokeilualueiden asiakkaiksi siirtyvien osuus vastaisi yhteensä 36-37 prosenttia kaikista työ- ja elinkeinotoimistojen työnhakija-asiakkaista".

Kuntakokeilussa tavoitellaan työttömän työnhakijan palveluiden tehostumista ja entistä parempaa kohdistumista hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa, mitä voidaan pitää kannatettavana tavoitteena. On oletettavaa, että alueensa työllisyystilanteen ja työpaikat paremmin tuntevalla kunnalla on valtiollista viranomaista paremmat edellytykset tarjota oikeanlaisia työmahdollisuuksia ja koulutusta asukkailleen. Kohdentaminen työllistyvyyden kannalta haastaviin ryhmiin on varmasti oikea keino tukea työllisyyttä, koska on tunnistettu työnhakijoiden ja työpaikkojen kohtaanto-ongelma ja sosiaalisten ja terveydellisten syiden vaikutukset työllistymiseen. On myös erittäin hyvä, että kokeilun onnistumista mitataan ja arvioidaan tarkoin tämän tyyppisten toimien vaikuttavuutta työllistyvyyteen. Edellytys kokeilun onnistumiselle on, että kaikkien kokeiluun osallistuvien organisaatioiden työntekijöillä on yhtäläiset mahdollisuudet hakea ja välittää tietoja käytössä olevien tietojärjestelmien avulla. Jotta työvoiman liikkuvuus saataisiin toteutettua, työnvälityksen tulisi olla kuntien rajoista riippumatonta eli ulottua valtakunnallisesti laajalle.

Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Esityksen 5 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto siirtää 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään kuuluvan henkilön sen kokeilualueen kunnan asiakkaaksi, jossa henkilöllä on kotikunta. Siirtämisestä on ilmoitettava asiakkaalle ja kokeilualueen kunnalle. Asiakkaan siirtämisestä kuntakokeiluun tulisi lähettää tieto myös maksajalle, mikäli maksajatieto on työ- ja elinkeinotoimiston tiedossa. Kuntakokeilu tulee koskemaan 125 kunnan alueella asuvia työttömyyskassojen asiakkaita ja kassoilla tulisi olla selkeä tieto siitä kuuluuko asiakas kuntakokeilun piiriin ja missä asiakkaan asioita käsitellään.

Tiedonkulun kannalta haasteellisia voivat olla muutostilanteet esimerkiksi henkilön täyttyessä 30 tai muuttaessa kuntaan, joka ei ole kokeilukunta. Muutostilanteiden osalta tulee huolehtia tiedottamisesta työttömyyskassaan päin.

Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi osa työ- ja elinkeinotoimistoille kuuluvista tehtävistä kokeiluun valittujen kuntien tehtäväksi määräajaksi. Kokeilukunnille siirretään asiakkaan palveluprosessiin liittyvät tehtävät sekä palveluohjaus ja neuvontatehtävät, eräiden tukien ja etuuksien myöntämistehtävät sekä eräiden työvoimapoliittisten lausuntojen antamista koskevat tehtävät. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaisi kokeilun aikana muiden kuin esityksessä erikseen mainittujen työvoimapoliittisten lausuntojen antamisesta kunnan asiakkaalle. Toisin sanoen työ- ja elinkeinotoimisto tulee jatkossakin antamaan osan kokeilukunnan asiakkaiden lausunnoista, vaikka asiakkuus olisikin kokeilukunnan hoidettavana.

Kokeilukunta pyytäisi asiakkaalta työttömyysturvaoikeuden ratkaisemista varten tarpeelliset selvitykset ja ilmoittaisi tiedot työ- ja elinkeinotoimistolle työvoimapoliittisen lausunnon antamista varten. Toimeenpanon onnistumisen kannalta on erityisen tärkeää, että kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen välinen tietojenvaihto ja yhteistyö toimeenpanotehtävissä järjestetään mahdollisimman sujuvaksi, jotta asiakkaan työttömyysturvaoikeuteen kohdistuvat asiat voidaan ratkaista ilman aiheutonta viivästystä. Riskinä on, että toimeenpano venyy edellä mainittujen välisen keskinäisen tietojenvaihdon vuoksi, millä voi olla vaikutusta myös työttömyyskassojen käsittelytyöhön viivästyneinä lausuntoina ja näyttäytyä asiakkaille vaikeasti ymmärrettävänä lopputuloksena, kun osan asioiden toimeenpanosta vastaa kunta ja osan työ- ja elinkeinotoimisto työttömyyskassojen lisäksi.

Työttömyyskassojen näkökulmasta on jatkossakin tärkeää, että lausunnot olisivat selkeitä. Lausunnoista tulisi myös käydä selvästi ilmi, mihin tahoon kassan tulee tarvittaessa olla yhteydessä, jos lausunnosta kaivataan lisätietoja – kokeilukuntaan vai työ- ja elinkeinotoimistoon. Kokeilukuntia on 125 ja vaarana on, että yhdenmukainen käsittely lausuntojen antamisessa vaarantuu. Riittävällä ohjeistuksella tulee varmistaa, että käsittelykäytännöt eivät tarpeettomasti vaihteile kunnasta toiseen.

TYJ pitää tärkeänä, että kokeilukunnat saavat laadukkaan koulutuksen, ohjeet ja ohjeistuksen toimeenpanon tueksi. Työttömyyskassojen näkökulmasta on merkityksellistä, että toimeenpano ei tarpeettomasti hidastu tai monimutkaistu. Kokeilukuntien, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä etuuksien toimeenpanijoina toimivien Kelan ja työttömyyskassojen välinen tietojenvaihto lisäselvitys ja muiden tiedustelujen käsittelemiseksi tulee järjestää selkeällä tavalla.

Voimaantulo

Osana uudistusta on suunniteltu asiakasrekisteriä koskevien tietojen siirtämistä työ- ja elinkeinotoimistoilta kokeilukunnille jo joulukuun 2020 aikana. Edellä mainittu tulisi TYJ:n saamien tietojen mukaan tarkoittamaan sitä, että kunnat tulisivat antamaan työvoimapoliittisia lausuntoja jo joulukuun 2020 aikana. On ongelmallista, että työvoimapoliittisia lausuntoja on suunniteltu annettavan kokeilukuntien nimissä jo joulukuussa, vaikka kokeilukunnilla ei ole vielä silloin toimivaltaa antaa lausuntoja. Menettely asettaa työttömyyskassat, jotka antavat asiassa valituskelpoisen päätöksen, ottamaan vastuun prosessiin sisältyvästä menettelytapavirheestä. Jos työttömyyskassat

pyytäisivät uusia lausuntoja vuoden vaihteen jälkeen toimivaltaiselta viranomaiselta, viivästyttäisi se asiakkaan asian käsittelyä. Voimaantulosäännöksessä olisi tullut ottaa kantaa lausuntojen antamisen toimivaltaan.

Ottaen huomioon vallitsevan koronavirusepidemian ja sen myötä kasvaneen työttömyyden, kuntakokeilun aloitus ajoittuu hieman haastavaan ajankohtaan. Kuntakokeiluun siirtyminen tulee lisäämään yhteydenottoja myös työttömyyskassoihin ja vuodenvaihe on tyypillisesti kiireistä aikaa. Lisäksi vuodenvaihteeseen ajoittuu työttömyysturvaa koskevien poikkeuslakien voimassaolon päättyminen, mikä lisää yhteydenottoja työttömyyskassoihin entisestään. Työttömyyskassat ovatkin huolissaan siitä, että kokeilu voi viivästyttää hakemuskäsittelyä jo ennestään haastavassa työtilanteessa.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Aki Villman
toiminnanjohtaja
0503567990
aki.villman@tyj.fi